

Anna Kosin, Marek Siatrak, Aleksandra Sobotnicka

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

SONDAŻOWA DIAGNOZA JAKOŚCI KSZTAŁCENIA STUDENTÓW SPECJALNOŚCI GOSPODARKA I ADMINISTRACJA PUBLICZNA UNIwersYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCLAWIU

Streszczenie: Niniejszy artykuł jest sprawozdaniem badań ankietowych przeprowadzonych wśród studentów. Zasadniczym celem sondażu była ocena jakości kształcenia oraz identyfikacja atutów i słabości tego procesu. Respondenci wyrażali swoje opinie w zakresie: oferty dydaktycznej specjalności, jej kadry dydaktycznej, organizacji procesu dydaktycznego na Wydziale Gospodarki Regionalnej i Turystyki, dydaktycznej bazy materialnej oraz na temat atrakcyjności studiowanej specjalności. Uzyskany rozkład odpowiedzi zamykają dwa syntetyczne wnioski. Po pierwsze, ukazany obraz jakości kształcenia ma wymiar pozytywny, ale i otwarty na dalsze doskonalenie. Po drugie, istniejące mankamenty mają swoją przeciwwagę w kompetentnej kadrze dydaktycznej i powinny zostać wyeliminowane.

1. Wstęp

W realiach współczesnego świata jednym z kluczowych czynników rozwoju osobowościowego, kariery zawodowej oraz budowy gospodarki opartej na wiedzy jest wykształcenie, dokumentujące wiedzę, umiejętności i przygotowanie zawodowe. Korelacji tej powinien sprzyjać system edukacji, a szczególnie szkolnictwo wyższe z prawidłowo ukształtowanym procesem dydaktycznym. Jego jakość może być sformułowana na różne sposoby, ale wydaje się, że obok standardów nauczania najistotniejszą rolę odgrywają indywidualne opinie i oczekiwania studentów. Ich subiektywne odczucia są jedną z podstaw określania pożądanych kierunków zmian, a także utrwalania pozytywnie postrzeganych rozwiązań. Autorzy niniejszego artykułu¹, wpisując się w dialog społeczności akademickiej, podjęli próbę przeprowadzenia sondażowej diagnozy jakości kształcenia studentów specjalności Gospodarka i Administracja Publiczna (GiAP) Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

¹ Autorzy artykułu reprezentują Studenckie Koło Naukowe Gospodarki i Administracji Publicznej „Pro Futuro”, działające przy Katedrze Gospodarki Regionalnej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze).

2. Jakość kształcenia w wymiarze definicyjnym

Jakość kształcenia można definiować na różne sposoby. Składnia tych słów – według J. Gniteckiego – jest w sensie znaczeniowym „wysoce skontekstualizowanym procesem uczenia się, przebiegającym w zróżnicowanych warunkach indywidualnego i społecznego działania, zorientowanym na projektowanie i rozwiązywanie zintegrowanych zadań edukacyjnych oraz spełnianie wymagań standardowych, niestandardowych lub standardowo – niestandardowych” [Moroz 2008, s. 73]. A. Wiłkomirska przyjmuje natomiast, że termin ten określa „stopień wykorzystania w działaniach organizacyjnych, dydaktycznych i wychowawczych możliwości uczniów, nauczycieli oraz warunków materialnych i organizacyjnych do wspierania wszechstronnego rozwoju ucznia” [Wiłkomirska 2005, s. 16]. Inne spojrzenie na problem jakości kształcenia reprezentuje P. Coombs – dyrektor Międzynarodowego Instytutu Planowania Oświaty. Rozróżnia on trzy wymiary tego pojęcia, tj. z uwzględnieniem kryteriów [Jarecki 1997, s. 30]:

- 1) ekonomicznego rozwoju i zapotrzebowania na kadry;
- 2) dążeń społecznych do równości;
- 3) demokracji jako realizacji określonych wartości humanizmu i kultury.

Każda z wymienionych wykładni kreuje osobny postulat oświatowy, ale w sumie tworzą one podstawowe składniki jakości kształcenia, które powinny być dobrane w odpowiedniej proporcji. W nurt ten zdają się w pełni wpisywać cele kształcenia w Europie, określone deklaracją bolońską, tj. „przygotowanie absolwentów do potrzeb rynku pracy, przygotowanie do bycia aktywnym obywatelem w demokratycznym społeczeństwie, rozwój i podtrzymanie podstaw wiedzy zaawansowanej oraz rozwój osobowy kształconych” [Chmielecka 2008, s. 2].

Reasumując, należy stwierdzić, że jakość kształcenia jest wypadkową wielu materialnych i niematerialnych czynników, a tym samym można ją oceniać przez pryzmat komponentów składających się na ten proces oraz celów, jakim ma służyć. Podejście takie zastosowano w przeprowadzonych badaniach ankietowych.

3. Kwestionariusz ankietowy – ogólna prezentacja

Przygotowany arkusz pytań i odpowiedzi został podzielony na sześć części², które, wyłączając metryczkę respondenta, dotyczyły oceny: oferty dydaktycznej specjalności GiAP, kadry dydaktycznej specjalności GiAP, organizacji procesu dydaktycznego na WGRiT³, dydaktycznej bazy materialnej WGRiT, atrakcyjności studiowanej specjalności (GiAP).

² Arkusz pytań i odpowiedzi został opracowany z uwzględnieniem standardów określonych literaturą przedmiotu, zob. [Oppenheim 2004; Mazurek-Łopacińska 2005; Kaczmarczyk 2002].

³ Jeleniogórski Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki UE we Wrocławiu.

Pytania diagnozujące ww. komponenty jakości kształcenia, zależnie od przedmiotu badań, miały charakter półotwarty bądź zamknięty. W przypadku przygotowanych odpowiedzi posłużono się skalą liczbową lub werbalną. Szczegółowy wykaz pytań wraz z wynikami badań zestawiają tab. 1-6.

4. Próba statystyczna na tle zbiorowości generalnej i jej reprezentatywność

Adresatem badań ankietowych przeprowadzonych w marcu 2009 r. w Jeleniej Górze i Bolesławcu była społeczność studentów kształcących się w systemie jednolitych, stacjonarnych i niestacjonarnych, studiów magisterskich na specjalności GiAP (III-V rok studiów)⁴. Ich zbiorowość generalna liczyła 142 osoby, a w próbie statystycznej znalazło się 96 studentów, co stanowi 67,6% ogółu uczących się na tej specjalności. Spośród badanych 52 osoby reprezentowały stacjonarny system kształcenia, a 44 niestacjonarny. W gronie studentów niestacjonarnych było 17 respondentów z Zamiejscowego Ośrodka Dydaktycznego w Bolesławcu.

Wyniki próby statystycznej można odnieść do zbiorowości generalnej, gdy jest ona:

- wybrana losowo – tzn. każda jednostka z określonej zbiorowości generalnej ma znane, różne od zera prawdopodobieństwo znalezienia się w próbie,
 - dostatecznie liczna [Ostasiewicz, Rusnak, Siedlecka 2006, s. 12].
- Właściwości te wydają się opisywać utworzoną próbę statystyczną.

5. Diagnoza jakości kształcenia na specjalności GiAP – wyniki badań ankietowych⁵

Ankiety otwierają pytania diagnozujące ofertę dydaktyczną specjalności GiAP (tab. 1 i 2). Zdecydowana większość respondentów (87,5%⁶) uważa, że zestaw przedmiotów specjalnościowych jest kompletny, tj. spełniający wymogi studiowanej specjalności lub poprawny z niewielkimi lukami problemowymi. Za rozwinięciem jego zakresu opowiada się niespełna 10% ankietowanych. Obraz ten nie ma już tak opty-

⁴ Zdefiniowane środowisko przyjęto za podstawę budowy próby statystycznej z dwóch względów. Po pierwsze, znajdują się w nim osoby, które przeszły niemalże pełny cykl kształcenia (studenci V roku). Po drugie, kontynuacja tych samych badań w kolejnym roku akademickim umożliwi porównanie „starego” (jednolite studia magisterskie) i „nowego” (studia pierwszego i drugiego stopnia) systemu kształcenia.

⁵ Wyniki badań ankietowych w formie opisowej ujmują wyłącznie najczęściej pojawiające się poglądy ogółu ankietowanych, co rekompensuje prezentacja liczbowa (tab. 1-6), która zestawia, oprócz pełnego rozkładu odpowiedzi próby statystycznej, opinie w przekroju studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Przyjęty sposób prezentacji wiąże się ze zwyczajową objętością artykułu.

⁶ Wskazywany odsetek każdorazowo określa udział określonych opinii (zdań, sądów wartościujących) w próbie statystycznej.

Tabela 1. Oferta dydaktyczna w zakresie studiowanej specjalności GiAP

Jak oceniasz zestaw przedmiotów specjalnościowych?	SS (%)	SN (%)	R(%)
• nieodpowiedni	0,0	2,3	1,0
• ubogi	0,0	0,0	0,0
• spełniający minima programowe	13,5	9,1	11,5
• poprawny z niewielkimi lukami problemowymi	48,1	45,5	46,9
• kompletny, spełniający wymogi studiowanej specjalności	38,5	43,2	40,6
Czy zestaw przedmiotów specjalnościowych powinien być rozwinięty?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• nie	75,0	93,2	83,3
• tak; jakich przedmiotów brakuje w ofercie dydaktycznej? ¹	15,4	2,3	9,4
Jak oceniasz treści programowe przedmiotów specjalnościowych?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• zdecydowanie nieodpowiedni dobór zagadnień	0,0	0,0	0,0
• raczej nieodpowiedni, choć miejscami poprawny dobór zagadnień	1,9	4,6	3,1
• prawidłowo dobrane zagadnienia przeplatają się z treściami niepotrzebnymi	44,2	38,6	41,7
• właściwy dobór zagadnień z niewielkimi lukami	30,8	36,4	33,3
• prawidłowy dobór zagadnień,	23,1	20,5	21,9
Czy treści programowe przedmiotów specjalnościowych powinny być pogłębione?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• nie	71,2	95,5	82,3
• tak; jakich zagadnień (problemów) brakuje w ofercie programowej przedmiotów specjalnościowych?	21,2	4,6	13,5
Jak oceniasz ofertę dydaktyczną specjalności GiAP w zakresie zajęć fakultatywnych (spotkania dyskusyjne, kontakty z przedstawicielami samorządu terytorialnego, koła naukowe itp.)?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• negatywnie, brak jakichkolwiek dodatkowych zajęć	0,0	22,7	10,4
• raczej źle, nader skromna oferta	25,0	31,8	28,1
• umiarkowanie	36,5	18,2	28,1
• dobrze	30,8	13,6	22,9
• wyjątkowo korzystnie	7,7	13,6	10,4
Jak oceniasz pragmatyczność przedmiotów specjalnościowych (korelacja teorii i praktyki)?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• bardzo niska	9,6	6,8	8,3
• niska	28,9	18,2	24,0
• średnia	46,2	43,2	44,8
• wysoka	15,4	29,6	21,9
• bardzo wysoka	0,0	2,3	1,0
Jak oceniasz ofertę (liczbę) wykładów do wyboru związanych z tematyką specjalności?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• zbyt wąska	9,6	0,0	5,2
• raczej skromna	36,5	18,2	28,1
• umiarkowanie odpowiadająca na zapotrzebowanie	34,6	34,1	34,4
• dość szeroka	17,3	43,2	29,2
• bogata	1,9	4,6	3,1

Czy specjalnościowe wykłady do wyboru koncentrują się na odpowiedniej problematyce?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• zdecydowanie nie	1,9	0,0	1,0
• raczej nie	3,9	6,8	5,2
• tak, choć nie zawsze	34,6	40,9	37,5
• raczej tak	51,9	45,5	49,0
• zdecydowanie tak	3,9	6,8	5,2
Czy chciał(a)byś uczestniczyć w pracach Studenckiego Koła Naukowego Gospodarki i Administracji Publicznej „Pro Futuro”?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• tak	15,4	22,7	18,8
• nie. Dlaczego?	84,6	77,3	81,3
- brak czasu	73,1	77,3	75,0
- brak wiary we własne możliwości	11,5	0,0	6,3
- inne przyczyny, jakie?	3,9	0,0	2,1
Czy kształcenie w zakresie języków obcych koresponduje ze studiowaną specjalnością GiAP (słownictwo z zakresu pojęciowego specjalności)?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• tak	9,6	40,9	24,0
• nie; Czy chciał(a)byś wprowadzić do programu studiów język obcy z zestawem pojęć (słówek) specjalności?	90,4	59,1	76,0
- tak	75,0	45,5	61,5
- nie	15,4	13,6	14,6
Jak postrzegasz wymianę międzynarodową w ramach studiowanej specjalności?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• brak ofert	30,8	38,6	34,4
• zbyt wąski wachlarz propozycji	34,6	38,6	36,5
• umiarkowany wybór partnerskich uczelni zagranicznych	26,9	11,4	19,8
• dobry pakiet, szerokie możliwości studiowania za granicą	7,7	4,6	6,3
• znakomite możliwości wyboru w ramach zróżnicowanych ofert	0,0	2,3	1,0

Legenda: SS – studia stacjonarne; SN – studia niestacjonarne; R – razem (studia stacjonarne i niestacjonarne).

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

mistycznego wyrazu w przypadku oceny treści programowych przedmiotów specjalnościowych oraz wykładów do wyboru związanych ze studiowaną specjalnością. W tym przypadku prawidłowy dobór zagadnień, adekwatny do studiowanej specjalności lub z niewielkimi lukami tematycznymi, opiniuje 55,2% badanych, a ok. $\frac{2}{5}$ z nich sądzi, że prawidłowo dobrane zagadnienia przeplatają się z treściami niepotrzebnymi. Oferta wykładów do wyboru, zdaniem 34,4% studentów, umiarkowanie odpowiada na zapotrzebowanie, a dalsze 29,2% sądzi, że jest dość szeroka. Poruszane zagadnienia w tym zakresie raczej koncentrują się na odpowiedniej problematyce (49,0%), ale nie zawsze (37,5% odpowiedzi „tak”). W świetle tych ocen zastanawiające jest dość niskie poparcie w zakresie ewentualnego pogłębienia treści programo-

wych przedmiotów specjalnościowych. Za takim rozwiązaniem opowiada się 13,5% badanych studentów.

Tabela 2. Oferta dydaktyczna w zakresie studiowanej specjalności GiAP – ocena struktury zajęć w sferze przedmiotów specjalnościowych

Udział w programie studiów		Liczba godzin				
		A (%)	B (%)	C (%)	D (%)	E (%)
• ćwiczeń, laboratoriów, konwersatoriów	SS	9,6	25,0	21,2	26,9	17,3
	SN	11,4	13,6	31,8	27,3	15,9
	R	10,4	19,8	26,0	27,1	16,7
• zajęć aktywizujących studenta (np. przygotowanie projektów, gry decyzyjne, dyskusje grupowe)	SS	9,6	34,6	36,5	9,6	9,6
	SN	9,1	40,9	13,6	22,7	13,6
	R	9,4	37,5	26,0	15,6	11,5
• zajęć z udziałem praktyków struktur samorządowych (np. warsztaty samorządowe, prelekcje ekspertów, itp.)	SS	28,9	42,3	19,2	7,7	1,9
	SN	43,2	20,5	11,4	15,9	9,1
	R	35,4	32,3	15,6	11,5	5,2
• praktyk studenckich	SS	23,1	38,5	25,0	11,5	1,9
	SN	45,5	31,8	6,8	6,8	9,1
	R	33,3	35,4	16,7	9,4	5,2

Legenda: A – zdecydowanie za mało; B – raczej mało; C – umiarkowana; D – wystarczająca, choć nie w pełni satysfakcjonująca; E – w pełni odpowiadająca potrzebom dydaktycznym; SS – studia stacjonarne; SN – studia niestacjonarne; R – razem (studia stacjonarne i niestacjonarne).

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Diagnozę oferty dydaktycznej dopełniają oceny zajęć fakultatywnych, korelacji teorii i praktyki, kształcenia w zakresie języków obcych, wymiany międzynarodowej oraz struktury zajęć przedmiotów specjalnościowych. Oferta specjalności w zakresie zajęć nieobowiązkowych (spotkania dyskusyjne, kontakty z przedstawicielami samorządu terytorialnego, koła naukowe) spotyka się z umiarkowaną (28,1%) i dobrą (22,9%) oceną. Odsetek tych opinii warto zestawić z niezobowiązującą deklaracją pracy w Studenckim Kole Naukowym GiAP „Pro Futuro”. Chęć taką wyraziło jedynie 18,8% uczestników badania, a zasadniczym powodem odrzucenia tej propozycji był brak czasu (75%). Poważniejszy problem wydają się tworzyć obszary związane z kształceniem w zakresie języków obcych oraz wymianą międzynarodową w ramach studiowanej specjalności. W pierwszej kwestii tylko 24% ankietowanych dostrzega związek ze studiowaną specjalnością (słownictwo z obszaru pojęciowego specjalności) i – co warte uwagi – 61,5% wyraża skłonność do nauki języka obcego specjalności. Równie niekorzystnie ocenia się wymianę międzynarodową związaną ze studiowaną specjalnością. Brak ofert w tym zakresie lub zbyt niewiele propozycji zauważa ponad $\frac{2}{3}$ respondentów. Pozytywną przeciwwagą tych ocen są opinie na temat korelacji teorii i praktyki. Związek taki kształtuje się na poziomie średnim i wysokim zdaniem odpowiednio 44,8% i 21,9% studentów badanej popu-

lacji. Diagnozę oferty dydaktycznej zamykają sądy wartościujące na temat struktury zajęć przedmiotów specjalnościowych (tab. 2).

W strukturze zajęć przedmiotów specjalnościowych najkorzystniej ocenia się udział ćwiczeń, laboratoriów i konwersatoriów. Ich wymiar w ogólnej liczbie godzin oferty programowej jest umiarkowany (26,0%) lub wystarczający, choć nie w pełni satysfakcjonujący (27,1%). Inne, bardziej spolaryzowane zdania gromadzą zajęcia aktywizujące studenta (np. projekty, gry decyzyjne). W ich przypadku ww. opinie formułuje odpowiednio 26,0 i 15,6% respondentów, a ponad 2/5 wyraża pogląd, że ich udział w puli zajęć jest raczej mały lub zdecydowanie za mały. Wyraźne przesunięcie ku negatywnym sądom widać w ocenie liczby zajęć z udziałem praktyków struktur samorządowych i praktyk studenckich, gdzie – uogólniając – dwóch spośród trzech studentów widzi ich raczej mały lub zdecydowanie za mały wkład w program studiów.

Druga grupa pytań ankiety, odnoszących się do przedmiotu badań, została powiązana z kadrami dydaktycznymi specjalności GiAP. Ocenie podlegały cechy i umiejętności opisujące kwalifikacje pracowników naukowo-dydaktycznych, takie jak: kompetentność, dyspozycyjność, przygotowanie do zajęć, nowoczesność, sprawiedliwość, konsekwentność, komunikatywność, kształtowanie atmosfery pracy oraz relacji ze studentami, w tym kultura osobista, a także technika prowadzenia zajęć (tab. 3). Każdy z wymienionych komponentów mógł być oceniony w skali od 1 do 5, gdzie 1 było najniższą, a 5 najwyższą z możliwych ocen.

Średnia arytmetyczna z wystawionych ocen w ramach wyodrębnionych cech i umiejętności kadry dydaktycznej zamknęła się w przedziale od 3,8 do 4,4. W rozkładzie formułowanych sądów wyraźnie dominowały czwórki i piątki. Oceny te, niezależnie od opiniowanego elementu kwalifikacji, grupowały ok. $\frac{3}{4}$ respondentów lub więcej. Wyjątkiem były jedynie trzy składowe jakości kadry dydaktycznej, tj. nowoczesność, sprawiedliwość i technika prowadzenia zajęć, ale i w ich przypadku można mówić o imponującym skupieniu ocen dobrych i bardzo dobrych (generalizując – $\frac{2}{3}$ z ogółu przypisanych ocen). Konkludując, należy stwierdzić, że kadra dydaktyczna GiAP jest wyraźnym atutem tej specjalności.

Trzeci obszar ankiety wypełniły pytania diagnozujące organizację procesu dydaktycznego na Wydziale Gospodarki Regionalnej i Turystyki. W tej materii studenci oceniali rozkład zajęć (dzienny, tygodniowy lub w trakcie organizowanych zjazdów) i przerwy między nimi, a także liczebność grup studenckich oraz możliwości kształtowania indywidualnej organizacji zajęć i osobistych programów studiów (tab. 4)

Dzienne obciążenia zajęciami zostały uznane za umiarkowane (42,7%) i optymalne (22,9%). Słabiej przedstawia się tygodniowy rozkład zajęć (studia niestacjonarne – w trakcie zjazdów), w którym zdaniem $\frac{2}{5}$ respondentów dobre rozwiązania przeplatają się ze złymi, a tylko 27,1% badanych uważa je za raczej właściwe. Podobna sytuacja występuje w ocenie rozkładu zajęć w ciągu dnia (czasami właściwe, a czasami niewłaściwe – 46,9%, zazwyczaj rozłożone optymalnie – 20,8%). Większą spójność poglądów reprezentują ankietowani w kwestii przerw między zajęciami.

mi. 68,8% spośród nich przypisuje im właściwy wymiar. Równie korzystnie wypada liczebność grup studenckich, która jest raczej prawidłowa lub optymalna zdaniem 70,8% respondentów. Diametralnie inne sądy skupiają sprawy związane z możliwością kształtowania IOZ i IPS.

Tabela 3. Kadra dydaktyczna specjalności GiAP

Przedmiot oceny		Ocena					
		1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)	S
• kompetentność (wiedza, doświadczenie praktyczne)	SS	0,0	0,0	7,7	48,1	44,2	4,4
	SN	0,0	0,0	9,1	50,0	40,9	4,3
	R	0,0	0,0	8,3	49,0	42,7	4,3
• dyspozycyjność (konsultacje osobiste, telefoniczne, mailowe)	SS	0,0	9,6	13,5	40,4	36,5	4,0
	SN	6,8	9,1	11,4	38,6	34,1	3,8
	R	3,1	9,4	12,5	39,6	35,4	3,9
• przygotowanie do zajęć	SS	0,0	0,0	11,5	48,1	40,4	4,3
	SN	0,0	0,0	2,3	59,1	38,6	4,4
	R	0,0	0,0	7,3	53,1	39,6	4,3
• nowoczesność (stopień opanowania i wykorzystania nowoczesnych technik dydaktycznych, np. prezentacje multimedialne)	SS	1,9	9,6	34,6	36,5	17,3	3,6
	SN	0,0	0,0	25,0	38,6	36,4	4,1
	R	1,0	5,2	30,2	37,5	26,0	3,8
• sprawiedliwość (zasady ocen i ich przejrzystość, obiektywizm ocen)	SS	1,9	3,9	26,9	50,0	17,3	3,8
	SN	2,3	0,0	34,1	40,9	22,7	3,8
	R	2,1	2,1	30,2	45,8	19,8	3,8
• konsekwentność (przejrzystość wymagań i ich konsekwentne egzekwowanie)	SS	0,0	3,9	11,5	48,1	36,5	4,2
	SN	0,0	2,3	13,6	52,3	31,8	4,1
	R	0,0	3,1	12,5	50,0	34,4	4,2
• komunikatywność (umiejętność przekazywania wiedzy)	SS	0,0	1,9	26,9	46,2	25,0	3,9
	SN	0,0	2,3	20,5	36,4	40,9	4,2
	R	0,0	2,1	24,0	41,7	32,3	4,0
• kształtowanie atmosfery pracy i relacji ze studentami, kultura osobista (partnerstwo, szacunek)	SS	0,0	1,9	5,8	42,3	50,0	4,4
	SN	0,0	0,0	11,4	43,2	45,5	4,3
	R	0,0	1,0	8,3	42,7	47,9	4,4
• technika prowadzenia zajęć (tradycyjne metody dydaktyczne – wykłady, ćwiczenia, lektoraty, seminaria warsztaty; aktywizujące metody dydaktyczne, takie jak: analiza przypadków, przygotowanie projektów, gry decyzyjne, dyskusje grupowe oraz techniki prezentacji)	SS	0,0	9,6	34,6	36,5	19,2	3,7
	SN	0,0	6,8	34,1	25,0	34,1	3,9
	R	0,0	8,3	34,4	31,3	26,0	3,8

Legenda: S – średnia arytmetyczna; SS – studia stacjonarne; SN – studia niestacjonarne; R – razem (studia stacjonarne i niestacjonarne).

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Tabela 4. Organizacja procesu dydaktycznego na WGRiT

Godziny zajęć:	SS (%)	SN (%)	R (%)
• niewłaściwe, rozproszone w ciągu dnia z „okienkami”	25,0	9,1	17,7
• raczej niedogodne, zbyt późno się rozpoczynają i/lub zbyt późno kończą	7,7	11,4	9,4
• czasami właściwe, a czasami niewłaściwe	46,2	47,7	46,9
• zazwyczaj rozłożone optymalnie	17,3	25,0	20,8
• rozłożone optymalnie	3,9	6,8	5,2
Przerwy między zajęciami:			
Przerwy między zajęciami:	SS (%)	SN (%)	R (%)
• zbyt krótkie	9,6	38,6	22,9
• optymalne	76,9	59,1	68,8
Liczba zajęć w ciągu dnia:			
Liczba zajęć w ciągu dnia:	SS (%)	SN (%)	R (%)
• niewłaściwa, tj.:	17,3	47,7	31,3
- zbyt duża	11,5	47,7	28,1
- zbyt mała	5,8	0,0	3,1
• umiarkowana	63,5	18,2	42,7
• optymalna	19,2	27,3	22,9
Tygodniowy rozkład zajęć (studia niestacjonarne – rozkład zajęć w ramach zjazdów):			
Tygodniowy rozkład zajęć (studia niestacjonarne – rozkład zajęć w ramach zjazdów):	SS (%)	SN (%)	R (%)
• fatalny	3,9	9,1	6,3
• raczej nieprawidłowy	7,7	6,8	7,3
• dobre rozwiązania przeplatają się ze złymi	34,6	45,5	39,6
• raczej właściwy	19,2	36,4	27,1
• optymalny	3,9	2,3	3,1
Liczebność grup studenckich:			
Liczebność grup studenckich:	SS (%)	SN (%)	R (%)
• zdecydowanie nadmierna, dezorganizująca pracę	0,0	0,0	0,0
• zbyt duża, utrudniająca pracę	0,0	0,0	0,0
• umiarkowana	28,9	27,3	28,1
• raczej prawidłowa	44,2	59,1	51,0
• optymalna	25,0	13,6	19,8
Możliwość kształtowania indywidualnej organizacji zajęć (IOZ):			
Możliwość kształtowania indywidualnej organizacji zajęć (IOZ):	SS (%)	SN (%)	R (%)
indywidualny wybór godzin zajęć:			
• niemożliwy	19,2	61,4	38,5
• ograniczony	21,2	18,2	19,8
• raczej dostępny, ale nie zawsze	32,7	11,4	22,9
• zwykle dostępny	25,0	4,6	15,6
• nieograniczony	1,9	0,0	1,0
indywidualny wybór prowadzących:			
• niemożliwy	23,1	56,8	38,5
• ograniczony	34,6	22,7	29,2
• raczej dostępny, ale nie zawsze	19,2	9,1	14,6
• zwykle dostępny	21,2	6,8	14,6
• nieograniczony	0,0	0,0	0,0

Możliwość kształtowania indywidualnego programu studiów (IPS)	SS (%)	SN (%)	R (%)
• niedostępna	11,5	50,0	29,2
• ograniczona	30,8	29,6	30,2
• raczej dostępna, choć nie zawsze	30,8	13,6	22,9
• zwykle dostępna	23,1	4,6	14,6
• nieograniczona	1,9	0,0	1,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Ograniczone możliwości lub ich brak w tym zakresie widzi blisko 60% studentów.

Przedostatni zestaw pytań ankiety dotyczył dydaktycznej bazy materialnej. Za podstawę jej oceny przyjęto skalę liczbową (od 1 do 5), stopniowaną analogicznie jak w przypadku kadry dydaktycznej. W opiniowanej sferze wyodrębniono: przystosowanie sal do form prowadzonych zajęć, ich wyposażenie w pomoce naukowe, dostęp do Internetu oraz księgozbiór i czasopiśmiennictwo z zakresu studiowanej specjalności.

Tabela 5. Dydaktyczna baza materialna

Przedmiot oceny		Ocena					
		1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)	S
przystosowanie sal do form prowadzonych zajęć	SS	0,0	7,7	42,3	42,3	7,7	3,5
	SN	9,1	20,5	29,6	27,3	13,6	3,2
	R	4,2	13,5	36,5	35,4	10,4	3,3
wyposażenie sal w pomoce dydaktyczne (rzutniki, rzutniki multimedialne, ekrany itp.)	SS	1,9	3,9	25,0	48,1	21,2	3,8
	SN	9,1	13,6	29,6	27,3	20,5	3,4
	R	5,2	8,3	27,1	38,5	20,8	3,6
dostęp do Internetu	SS	11,5	19,2	38,5	23,1	7,7	3,0
	SN	34,1	9,1	15,9	25,0	15,9	2,8
	R	21,9	14,6	28,1	24,0	11,5	2,9
księgozbiór z zakresu studiowanej specjalności	SS	3,9	11,5	48,1	32,7	3,9	3,2
	SN	9,1	29,6	25,0	18,2	18,2	3,1
	R	6,3	19,8	37,5	26,0	10,4	3,2
czasopiśmiennictwo z zakresu studiowanej specjalności (dostępne tytuły)	SS	1,9	11,5	42,3	36,5	7,7	3,4
	SN	4,6	27,3	31,8	27,3	9,1	3,1
	R	3,1	18,8	37,5	32,3	8,3	3,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Średnia ocen wyszczególnionych elementów dydaktycznej bazy materialnej przyjęła wartości z przedziału od 2,9 do 3,6. Wśród wybieranych liczb każdorazowo dominowały trójki i czwórki (od 52,1 do 71,9%), z przewagą tych pierwszych. Najniżej oceniono dostęp do Internetu, mimo utworzonych stanowisk na uczelni, a najwyżej – wyposażenie sal w pomoce dydaktyczne (średnia ocen 3,6). Sumując wyra-

zone opinie, należy stwierdzić, że zasadne wydaje się dalsze rozwijanie dydaktycznej bazy materialnej wydziału.

Tabela 6. Atrakcyjność studiowanej specjalności

Czy interesujesz się problematyką z zakresu studiowanej specjalności?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• zdecydowanie nie	5,8	0,0	3,1
• raczej w niewielkim stopniu	3,9	6,8	5,2
• umiarkowanie	32,7	31,8	32,3
• tak	55,8	43,2	50,0
• zdecydowanie tak	1,9	18,2	9,4
<hr/>			
Czy chciał(a)byś podjąć pracę zgodną ze zdobytym wykształceniem?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• tak	80,8	75,0	78,1
• nie	3,9	6,8	5,2
• nie wiem	15,4	18,2	16,7
<hr/>			
Jak oceniasz swoje przygotowanie zawodowe w zakresie GiAP?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• bardzo źle	1,9	0,0	1,0
• źle	3,9	0,0	2,1
• umiarkowanie	51,9	34,1	43,8
• dobrze	42,3	56,8	49,0
• bardzo dobrze	0,0	9,1	4,2
<hr/>			
Jak oceniasz szanse pozyskania pracy w strukturach publicznych?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• znikome	3,9	4,6	4,2
• niewielkie	17,3	22,7	19,8
• umiarkowane (ani małe, ani duże)	59,6	40,9	51,0
• duże	17,3	27,3	21,9
• bardzo duże	1,9	2,3	2,1
<hr/>			
Czy studiowana specjalność jest swoistą rekomendacją (listem polecającym) dla pracodawców publicznych?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• tak	46,2	61,4	53,1
• nie	7,7	11,4	9,4
• nie wiem	46,2	27,3	37,5
<hr/>			
Czy polecił(a)byś studia na specjalności GiAP młodszemu rocznikom?	SS (%)	SN (%)	R (%)
• nie	3,9	9,1	6,3
• tak	78,9	79,6	79,2
• nie wiem	15,4	11,4	13,5

Legenda: SS – studia stacjonarne; SN – studia niestacjonarne; R – razem (studia stacjonarne i niestacjonarne).

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Ostatnia seria pytań sondażu została ukierunkowana na określenie atrakcyjności studiowanej specjalności (tab. 6). W rozkładzie udzielonych odpowiedzi wyraźnie uwidacznia się:

- zróżnicowane, ale jednak występujące zainteresowanie problematyką studiowanej specjalności (umiarkowane – 32,3%, więcej niż umiarkowane – 50%, zdecydowane – 9,4%),
- chęć kształtowania swojego życia zawodowego w harmonii ze zdobytym wykształceniem (78,1%), z dobrą (49,0%) lub umiarkowaną (43,8%) samooceną swojego przygotowania zawodowego, a także z umiarkowaną (51,0%) lub dużą (21,9%) oceną szansy pozyskania pracy w strukturach publicznych.

Ponadto warto zwrócić uwagę, że ponad połowa respondentów traktuje dyplom ukończenia studiów w zakresie specjalności GiAP jako swoistą rekomendację (list polecający) dla pracodawców publicznych.

Ankietę zamyka pytanie, które wydaje się formułować podstawę syntetycznej oceny jakości kształcenia i pragmatycznego wymiaru specjalności GiAP. Studenci zostali zapytani: „Czy polecił(a)byś studia na specjalności GiAP młodszemu rocznikom?”. 79,2% spośród nich odpowiedziało – TAK.

6. Podsumowanie – identyfikacja atutów i słabości w procesie kształcenia na specjalności GiAP

Podsumowując przeprowadzone badania ankietowe, warto pokusić się o próbę identyfikacji atutów i słabości procesu kształcenia na specjalności GiAP. Zabieg ten jest niezmiernie trudny, gdyż nie ma obiektywnych, powszechnie uznanych sposobów rozpoznawania zalet i mankamentów. Rozwiązaniem tego problemu może być wyłącznie umowna koncepcja. Jej podstawy w niniejszym opracowaniu kształtują następujące założenia:

- atutem są te komponenty procesu kształcenia, które przynajmniej 2/3 respondentów ocenia pozytywnie i które grupują co najmniej 33,3% próby statystycznej na najwyższym, tj. najlepszym, punkcie skali ocen,
- słabością są te składowe procesy kształcenia, które gromadzą negatywne opinie co najmniej 66,6% ankietowanych i jednocześnie skupiają co najmniej 1/3 badanych w polu najniższej z możliwych ocen.

Oceny negatywne i pozytywne w pięciostopniowej skali ocen (werbalnej lub liczbowej) to odpowiednio dwie pierwsze i dwie ostatnie oceny (zdania, opinie, sądy wartościujące), a w przypadku odpowiedzi dychotomicznych – adekwatnie „nie” i „tak”.

Atuty i słabości w świetle określonych kryteriów zestawia tab. 7.

Zestawione skrajności w postaci atutów i słabości procesu kształcenia na specjalności GiAP wydają się prowadzić do dwóch zasadniczych wniosków. Po pierwsze, ukazany obraz jakości kształcenia ma wymiar pozytywny, ale i otwarty na dalsze doskonalenie. Po drugie, istniejące mankamenty mają swoją przeciwwagę w kompetentnej kadrze dydaktycznej i powinny zostać wyeliminowane.

Tabela 7. Atuty i słabości procesu kształcenia na specjalności GiAP

Atuty	Słabości
Oferta dydaktyczna	
<ul style="list-style-type: none"> zestaw przedmiotów specjalnościowych 	<ul style="list-style-type: none"> kształcenie w zakresie języków obcych bez uwzględnienia zakresu pojęciowego specjalności wymiana międzynarodowa w ramach studiowanej specjalności niedosyt zajęć z udziałem praktyków struktur samorządowych niewystarczający wymiar praktyk studenckich
Kadra dydaktyczna	
<ul style="list-style-type: none"> kompetentność dyspozycyjność przygotowanie do zajęć konsekwentność kształtowanie atmosfery pracy i relacji ze studentami, kultura osobista 	
Organizacja procesu dydaktycznego	
<ul style="list-style-type: none"> przerwy między zajęciami 	<ul style="list-style-type: none"> ograniczenia w wyborze prowadzących zajęcia
Dydaktyczna baza materialna	
Atrakcyjność studiowanej specjalności	
<ul style="list-style-type: none"> plany zawodowe studentów zgodne ze studiowaną specjalnością wizerunek specjalności G i AP (godna polecenia młodszym rocznikom) 	

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Literatura

- Chmielecka E., *Europejska, bolońska i krajowa struktura kwalifikacji*, http://www.erasmus.org.pl/s/p/artykuly/20/207/ECH_QF_BOSS_160608_1.ppt, 16.06.2008.
- Deklaracja Bolońska – szkolnictwo wyższe w Europie, Bolonia 1999.
- Jarecki E., *Jakość kształcenia w szkolnictwie wyższym*, „Pismo PG” 1997 nr 2, s. 30.
- Kaczmarczyk S., *Badania marketingowe. Metody i techniki*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2002.
- Mazurek-Lopacińska K., *Badania marketingowe. Teoria i praktyka*, PWN, Warszawa 2005.
- Moroż H. (red.), *Problemy doskonalenia systemu edukacyjnego w Polsce*, Impuls, Kraków 2008.
- Oppenheim A.N., *Kwestionariusze, wywiady, pomiary postaw*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2004.
- Ostasiewicz St., Rusnak Z., Siedlecka U., *Statystyka. Elementy teorii i zadania*, AE, Wrocław 2006.
- Wiłkomirska A., *Ocena kształcenia nauczycieli w Polsce*, ISP, Warszawa 2005.

**A SURVEY REPORT ON EDUCATION QUALITY
AMONG STUDENTS OF THE ECONOMY
AND PUBLIC ADMINISTRATION COURSE
OF THE UNIVERSITY OF ECONOMICS IN WROCLAW**

Summary: This article is a report concerning a survey conducted among students of full-time and extramural ME studies of the Economy and Public Administration course in 2008-2009. The main objective of the survey was to assess the quality of education and identify advantages and disadvantages of the process. The respondents expressed their opinions concerning the educational offer of their course, the teaching staff, the organization of the teaching process at the Regional Economy and Tourism Faculty, the educational facilities and the attractiveness of their course. The analysis of the responses can be summarized in two synthetic conclusions. Firstly, the quality of education should be seen as satisfactory, yet open to further improvement. Secondly, any disadvantages are balanced by the competent teaching staff and should be eliminated.